Res Rhetorica

ISSN: 2392-3113

# Retoryka inkluzywności
# Rhetoric of Inclusivity

**13 (3) 2026**

ISSUE EDITORS: KATARZYNA MOLEK-KOZAKOWSKA, ANNA M. KIEŁBIEWSKA

**KATARZYNA MOLEK-KOZAKOWSKA**
UNIWERSYTET OPOLSKI, POLSKA
https://orcid.org/0000-0001-9455-7384
molekk@uni.opole.pl

**ANNA M. KIEŁBIEWSKA**
UNIWERSYTET WARSZAWSKI, POLSKA
https://orcid.org/0000-0001-8910-396X
a.miloszewska@uw.edu.pl

## Wprowadzenie do numeru tematycznego „Retoryka inkluzywności”
## Rhetoric of Inclusivity: An introduction to the issue

## License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0).
The content of the license is available at http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

**KATARZYNA MOLEK-KOZAKOWSKA**
UNIWERSYTET OPOLSKI, POLSKA
https://orcid.org/0000-0001-9455-7384
molekk@uni.opole.pl

**ANNA M. KIEŁBIEWSKA**
UNIWERSYTET WARSZAWSKI, POLSKA
https://orcid.org/0000-0001-8910-396X
a.miloszewska@uw.edu.pl

# Wprowadzenie do numeru tematycznego „Retoryka inkluzywności”

Włączenie komunikacyjne, inkluzywność, różnorodność to – szczególnie w ostatnich latach – dictum języka korporacji, instytucji, projektów społecznych, organizacji pozarządowych i obywatelskich inicjatyw równościowych. Akcentowane są w ten sposób: heterogeniczność społeczeństw, zróżnicowanie postaw i światopoglądów, nierzadko ścierające się ze sobą potrzeby licznych mniejszości – i jednocześnie potrzeba wypracowania konsensusu, pokojowego i satysfakcjonującego współistnienia różnych grup interesów.

Komunikację aspirującą do inkluzywności możemy zaobserwować tam, gdzie mamy do czynienia z różnorodnością, odmiennością, wielokulturowością – a zatem w niemal każdym aspekcie naszej współczesnej codzienności. Włączanie może dotyczyć przedstawicieli różnych płci, może skupiać się na konkretnych grupach wiekowych, podsuwać sposoby stosownego mówienia o niepełnosprawnościach czy atypowości lub wyrażać dążenia wspólnototwórcze. Język włączający może pomóc w oswajaniu trudnej, złożonej rzeczywistości psychospołecznej, kulturowej i politycznej, działa asymilująco i wspiera dążenia emancypacyjne.

Jednocześnie łatwo dostrzec, że nie każdemu i nie w każdym języku komunikacja włączająca przychodzi z łatwością. Formy neutralne, wolne od negatywnych konotacji, unikające stereotypów, wymagają zwykle nieco wysiłku, a czasem wiele dobrej woli ze strony użytkowników. Nie sprzyjają im: konstrukcje gramatyczne języków fleksyjnych, frazeologia i utrwalone w języku stereotypy i kulturowe wiązki znaczeniowe. Włączającemu stylowi komunikacji nie sprzyja istniejąca luka cyfrowa, brak jednorodnych polityk językowych i brak znajomości języków obcych w dużych grupach populacyjnych.

Wykluczać z powszechnego dostępu do informacji mogą: zbyt gęste profesjolekty, przestarzały styl urzędowy czy odmiany funkcjonalne języka, odporne z różnych przyczyn na działanie tendencji upraszczających. Trudno wreszcie pogodzić różne cele funkcjonalne, np. w korporacjach i perswazyjne, w których wyniku ścierają się ze sobą takie zjawiska językowe, jak na przykład inkluzywność (poszukująca sposobów nazwania skomplikowanej rzeczywistości psychospołecznej) i prostojęzyczność (a wraz z nią imperatyw upraszczania).

Wobec tak licznych wyzwań, które stoją przed badaczami inkluzywności z perspektywy retorycznej, niniejszy numer odzwierciedla różnorodność podejść, materiałów źródłowych, kategorii analitycznych i kontekstów kulturowych i instytucjonalnych.

Wydanie otwiera artykuł **Moniki Grzelki** zatytułowany „Czy prosty język jest inkluzywny? Uwarunkowania stylistyczne i retoryczne komunikacji instytucjonalnej”. Autorka podejmuje się opisu prostego języka w ramach opozycji trudny – łatwy, pisany – mówiony, urzędowy – potoczny, asymetryczny – inkluzywny. Przedstawia perspektywę nadawcy instytucjonalnego, którego praktyka oraz kompetencja komunikacyjna, postawa wobec możliwości stylistycznych i same wybory językowe decydują o jakości komunikatu i jego walorach inkluzywnych. Tym samym centralną kategorią analizy Autorka uczyniła etos, którego konstrukcja wymaga już nie tylko zbieżności z oczekiwaniami odbiorcy, ale i ze społecznym zapotrzebowaniem na komunikowanie włączające.

Całkiem odmienne cele perswazyjne przyświecają konstruowaniu etosu w sytuacji opisanej w artykule **Barbary Popiel-Kobielskiej** pt. „Komunikacja w konflikcie: retoryczne i inkluzywne strategie mediacji”. Mediator, aby być efektywnym perswadującym, musi zrezygnować z pozycji oratorskiej – buduje etos przez abdykację, a perswazję realizuje przez jej delegację stronom konfliktu – dowodzi Autorka. Zauważa też, że w tej perspektywie komunikacja inkluzywna nie jest wartością dodaną mediacji, lecz warunkiem koniecznym wspomnianego delegowania perswazji. Dzięki temu jednak uczestnicy rozmów, którzy należą do grup defaworyzowanych czy dyskryminowanych, zyskują bezpieczną i przyjazną przestrzeń do mówienia o swoich problemach w sposób dla nich komfortowy, godny i efektywny. Z kolei osoby należące do grup „dominujących” (w danej sytuacji komunikacyjnej) konfrontowane są z inną formą komunikacji – wymagającą porzucenia dotychczasowych schematów i przejścia do modelu opartego na wzajemności.

W tekście „Inkluzywność czy polaryzacja? Typy i funkcje toposów w memicznym dyskursie bezdzietników”, **Emilia Bańczyk** wykorzystuje podejście krytycznej analizy dyskursu i przedstawia typologię tematów i toposów utrwalonych w 104 memach pobranych z grupy dyskusyjnej poświęconej bezdzietności z wyboru na Facebooku, opublikowanych w przeciągu roku (2025-2026). Strategie

retoryczne, które afirmują bezdzietność w omawianych tu memach, w sposób prześmiewczy demitologizują rodzicielstwo i walczą ze stereotypami, a wykorzystane systematycznie toposy (np. dziecka jako szkodnika, prokreacji jako przymusu społecznego, jałowego męczeństwa lub nawet patologii) racjonalizują decyzję o bezdzietności. Poza systematyczną analizą materiału o charakterze perswazyjnym, autorka porządkuje naszą wiedzę o memach w kontekście wiralowości schematów topicznych i ich roli w budowaniu wspólnoty interpretacyjnej i wzmacnianiu przekonań. Inkluzywność rozumiana jest tutaj na dwa sposoby – jako włączanie w obieg publiczny przekonań i wartości kontrastujących z dominującym społecznym pojmowaniem rodziny i jako uznanie komunikacji za pomocą schematów memetycznych jako pełnoprawnych wytworów retoryki zaangażowanej w walkę o społeczną akceptację nietypowych wyborów stylu życia.

Tymczasem **Grażyna Piechota** przedstawia typologię strategii narracyjnych o charakterze perswazyjnym w przypadku wypowiedzi różnych podmiotów politycznych i społecznych oraz publikacji medialnych w tajwańskim dyskursie publicznym, prowadzonym w kontekście wprowadzania regulacji na temat równości małżeńskiej. „Pragmatyzm vs. patos: tajwańskie narracje o równości małżeńskiej" omawia wyniki analizy przypadku Tajwanu jako jednego z pierwszych krajów azjatyckich oficjalnie uznających małżeństwa jednopłciowe od 2019 r. Studium służy rekonstrukcji schematów argumentacyjnych w trójpodziale na etos, logos i patos w debacie prowadzonej dla pozyskania poparcia opinii publicznej dla wprowadzanych rozwiązań prawnych w latach 2017-2019 i 2019-2024. Dzięki omówieniu kulis politycznych, działalności aktywistów i form kampanii społecznych i edukacyjnych, autorka wzbogaca rozumienie retoryki inkluzywnej jako fenomenu kulturowego i zmediatyzowanego. Podejście to umożliwia także zidentyfikowanie przykładów argumentacji o charakterze demagogicznym i populistycznym, które służą polaryzacji i wzniecaniu strachu przed rzekomymi zagrożeniami ze strony mniejszości LGBTQ+.

Artykuł **Marty Pawłowskiej** „Język inkluzywny w hiszpańskim dyskursie politycznym na przykładzie prezydentów wybranych wspólnot autonomicznych" charakteryzuje dynamikę i typy użycia form inkluzywnych w dyskursie politycznym na przykładzie orędzi noworocznych liderów wybranych wspólnot autonomicznych, różnych orientacji politycznych, na przestrzeni ostatnich 20 lat. Autorka pokazuje na przykładach, że gramatyczne konstrukcje inkluzywne w tym korpusie mogą przybierać różne formy, częstotliwość i funkcję w zależności od obszarów działalności społeczno-ekonomicznej i tematyki podejmowanej przez danego prezydenta w przemówieniu. Na ogół przemawiający mają na względzie realizację celu perswazyjnego, w szczególności funkcji integracyjnej i więziotwórczej w ramach wspólnoty autonomicznej, ale okazuje się, że formy włączające

nie są systematycznie stosowane jako standard wypowiedzi epideiktycznej i są słabo skorelowane z płcią czy orientacją polityczną mówców. W konkluzjach autorka porządkuje typologię inkluzywnych środków językowych, wskazując, które formy są już raczej skonwencjonalizowane i oswojone, a jakie konteksty wypowiedzi ciągle wymagają stosowania konstrukcji retorycznie nacechowanych lub eufemistycznych.

**Magdalena Pataj** w artykule „Co to znaczy być inkluzywnym? Inkluzywność jako cel perswazyjny na przykładzie kompanii #ZmieniamyNarracje" przeprowadza analizę technik perswazyjnych wykorzystanych w nośnej medialnie kampanii poświęconej inkluzywności i językowi włączającemu. Autorka zrekonstruowała definicję inkluzywności, której przyjęcie zaproponowano w kampanii oraz prześledziła, jakie mechanizmy nakłaniające zastosowano w celu zachęcenia odbiorcy do przyjęcia takiej perspektywy. Autorka zauważa też, że hasło kampanii: „Językiem kreujemy rzeczywistość" może być odczytywane w różny sposób: odnosi się do ogólnej obserwacji, że język jest sposobem poznawania i rozumienia rzeczywistości, ale jako składowa tego konkretnego przekazu może nawiązywać do ważkości rozmowy (ukazanej w warstwie wizualnej). Oba te modusy uzupełniają się i wzmacniają przekaz perswazyjny.

Anglojęzyczny artykuł autorstwa **Zity Komár** „Inclusive leadership as a discursive-rhetorical practice: A conceptual framework of discourse, identity and power" (Przywództwo inkluzywne jako praktyka dyskursywno-retoryczna: ramy koncepcyjne dyskursu, tożsamości i władzy) odchodzi od tradycyjnego rozumienia przywództwa jako stylu zachowania czy praktyki zarządzania stosowanej przez liderów organizacji. Tradycyjne postrzeganie inkluzywności realizuje się praktycznie głównie poprzez promowanie partycypacji, przynależności i uznania dla wszystkich członków organizacji. W to miejsce artykuł przedstawia ramy koncepcyjne dla zrozumienia przywództwa inkluzywnego jako dyskursywno-retorycznej praktyki władzy, czyli jako osiągnięcia komunikacyjnego o charakterze retorycznym obejmującego konstrukcje dyskursywne, formowanie tożsamości i mediację władzy. Autorka proponuje matrycę, która wyjaśnia, w jaki sposób mechanizmy retoryczne (w szczególności logos, etos i patos) kształtują znaczenie inkluzji, legitymizują tożsamości organizacyjne i regulują partycypację w różnych warunkach instytucjonalnych. Tekst pokazuje, jak inkluzja jest retorycznie umożliwiana, realizowana, ale także ograniczana i kwestionowana w przypadku różnych stylów komunikacji liderskiej i jak mógłby przebiegać trening umiejętności retorycznych dla liderów inkluzywności.

W dziale Varia prezentujemy artykuł **Magdaleny Patro-Kucab** pt. „Edukacja retoryczna w kształceniu dziennikarzy. Studium przypadku ewolucji programu Uniwersytetu Rzeszowskiego". Autorka przedstawia wyniki analizy jakościowej

kilkudziesięciu uczelnianych dokumentów: programów, sylabusów oraz dokumentów ewaluacyjnych i konsultacyjnych. Na ich podstawie opracowała założenia wybranego modelu kształcenia akademickiego, jego przejście od pojedynczego kursu do sekwencyjnego, integracyjnego modelu łączącego podstawy retoryki z argumentacją i praktyką medialną. Efektem jest kompleksowe *case study*, które prowadzi do cennych wniosków na temat funkcjonowania edukacji retorycznej jako wielowarstwowego elementu programu studiów.

Numer dopełniają anglojęzyczne teksty reakcji i recenzji.

Reakcja zatytułowana „Democracy Rebound: A research agenda to counter contemporary autocratization and authoritarian rhetoric" (*Democracy Rebound*: program badawczy na temat przeciwdziałania autokratyzacji i autorytarnej retoryce) jest wieloautorskim omówieniem planowanego przedsięwzięcia badawczego, wykorzystującego między innymi narzędzia analizy retorycznej do studiowania, porównywania, wyjaśniania i przeciwdziałania tendencjom autorytarnym w dyskursach publicznych we współczesnej Europie. Tekst jest apelem o współpracę interdyscyplinarną i wskazuje na potrzebę systematycznego podejścia do analizowania, jak projekty autorytarne mobilizują tożsamość i emocje w dyskursach cyfrowych, aby normalizować władzę skoncentrowaną na przywódcach. Często promują one nieliberalne, antyracjonalne ideologie, podszywające się pod tradycje, które z gruntu bywają wyłączające dla niektórych członków społeczeństwa.

Recenzja **Marcina Deutschmanna** wykazuje, jak publikacja zbiorowa wydana w 2026 roku w wydawnictwie Springer pt. *Mediated Discourses of Conflict Across Languages and Genres: Coverage and Reception of the War in Ukraine* może służyć jako inspiracja w badaniach nad retoryką tekstów medialnych na temat konfliktu, czy to w wymiarze retoryki ilościowej, badaniu różnic terminologicznych i zastosowaniu toposów, czy w przypadku retoryki wizualnych, sensacyjnych, amatorskich czy politycznie motywowanych konstrukcji reprezentacji wojennych.